

Jaarom nog niet heel kort geleden prof. Grosheide in ernst het voorstel gedaan, om de zendingzaken op de Synode maar door een commissie te laten afdoen, daar de leden toch niet op de hoogte zijn? Het heeft ons hartelijk verblijd, dat een der meest gezaghebbende deputaten, de W. Breukelaar, met kracht ertegen opgekomen is; het mag tot geen prijs deputatenzending worden, maar het moet kerkelijke zending blijven.

Wanneer men nu het rapport vergelijkt met de genomen besluiten, dan blijkt duidelijk, dat de Synode het niet zonder meer geslikt heeft. Wel doet het enigszins vreemd aan, dat vanwege de Synodale commissie over de zending de Breukelaar in de meeste, en in alle ingrijpende gevallen rapporteur was, rapporteur alzoo in zijn eigen zaak. Maar de commissie heeft toch zelfstandig geoordeeld, en de dingen ernstig onderzocht; hiervan waren meerdere voorbeelden te geven. En wij meenen uit de acta te mogen opmaken, dat het aan een bespreking in de vele vergadering te danken is, dal h.v. de kwestie van de toelating van Pesapen nog eens nader onderzocht wordt, en aan de broeders in Indië nadere inlichtingen zullen worden gevraagd. Natuurlijk krijgt men uit de zeer korte acta geen beeld van de bespreking en behandeling in haar geheel, maar het schijnt ons buiten twiifel, dat de Synode, en vooral de commissie voor de zendingzaken, zeer sericus hebben gewerkt.

De scriba der deputaten, dr. Hania, heeft in het rapport een zeer duidelijk en overzichtelijk geheel gegeven. Niet minder dan 20 hoofdstukken bevat het, al zijn er zeer korte bij. Van verreweg de meeste zending kerken hadden de deputaten niets te rapporteren, daar deze kerken den raad of de goedkeuring der deputaten niet noodig hadden.

Hierbij moet ons een opmerking van het hart. Zou het niet niet mogelijk zijn, dat de zending kerken een kort overzicht van hun werk gaven aan de algemeene deputaten opdat deze het in hun rapport opnamen? Nu staat het zoo, dat de kerken over de algemeene zaken zeer breed worden ingelicht, maar onbekend blijven, met hetgeen de verschillende zending kerken doen. Wij voelen wel, dat zulk een verslag niet te breed mag worden, maar iets is toch meer dan niets; het bijzondere bij het algemeene gevoegd, zou een tamelijk volledig overzicht geven, en in ieder geval een meer dan flauwen indruk.

De hoofdarheid der deputaten werd aan den schooldienst besteed. Te vergeefs zoekt gij zelfs in het register der acta naar het woord hoofddienst, medische dienst, hospitaal enz. Nu ligt het wel in den aard der zaak, dat aan de school zooveel werk en zooveel geld moet worden ten koste gelegd, maar wij ontwamen niet aan den indruk, dat ernstig moet worden overwogen, of het niet te erg wordt. Bij de behandeling van de schoolzaken hopen wij op dit punt echter terug te komen.

Wie in het register het woord „Zending” opstaat, wordt teleurgesteld. De samenstellers, voor wier arbeid wij natuurlijk ook alle lof hebben, zijn van de gedachte uitgegaan, dat alleen onder „zending” genoemd moet worden, wat er mee samengesteld is, als: zending-orde, zendingblad, enz. Dit moge naar de letter juist zijn, maar wij hadden liever onder dit woord de zendingzaken zelf getranscribeerd gezien; nu moet men overal gaan zoeken. Niet minder dan 21 punten vonden wij in het register, die onder „zending” thuishooren, en toch elders genoemd worden, als: Java, Soemba, Pandita, visitatie, Zuidema, enz. Wij vermoeden dat al deze zaken onder hun eigen letter genoemd worden, omdat het wellicht niet afdoende zou zijn, ze onder „Zending” te plaatsen, daar onder eigen letter toch weer naar „Zending” moest worden verwezen, en dan teveel plaatsruimte noodig was.

Ook nog iets over de deputaten. Elke provincie heeft een vertegenwoordiger, en Friesland en Zuid-Holland ieder twee, omdat daar twee Particuliere Synodes zijn, n.l. Noord en Zuid.

Nu doet zich hierbij een vreemd geval voor. Trouwens, heel de lijst der Synodale deputaten geeft stof tot vragen. Het schijnt, alsof de Synode geoordeeld heeft, dat sommige broeders niet zwaar genoeg belast kunnen worden. Namen noemen we niet; maar wij kunnen toch den wensch niet onderdrukken, dat de Synode voortaan zooveel mogelijk verschillende personen voor de onderscheidene deputaatschappen aanwijze. Men meene toch niet, dat een bepaalde kring van broeders alleen geschikt is tot uitsluiting van anderen.

Wat bij de zendingdeputaten bevreemd is, dat één provincie alleen vertegenwoordigd is door twee emeritpredikanten, die bovendien beiden buiten de provincie wenen. Dat deze vertegenwoordigers voor Friesland er uitstekend geschikt voor zijn, betwijfelt niemand. Maar of het zoo wenschelijk is, wagen wij wel te betwijfelen. De Goris wordt over enkele maanden ook emeritus, en de Scholten eveneens, naar wij meenen. Wanneer deze broeders ook naar Holland togen, zouden zelfs drie provincies niemand uit hun midden in het deputaten-college hebben. Formeel moge het zuiver zijn, doch er mogen ook wel andere overwegingen gelden. Voor het

moderamen zou een nitzadering gemaakt kunnen worden, maar de uitzondering worde geen regel.

Met weemoed wordt in het begin van het rapport herinnerd aan drie ledige plaatsen in het deputaten-college, ontstaan door den dood. De Kerkhof, De Sluiter, en in het bijzonder De Dijkstra wordt betreurd. Trefend zegt het rapport van dezen laatste: „hij is wel op te volgen, maar niet te vervangen”. Doch waar blijft: „Wij kunnen den Heere den weg niet voorschrijven; Hij weet wat het beste is; en Zijn weg is volmaakt.”

J. D. W.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Emden, moederkerk, herberg der verstrooiden.

Naast Wittenberg en Genève kan Emden worden gesteld in haar beteekenis voor het Protestantisme. Naast Genève mag Emden worden genoemd in wat aan de kerk van deze voormaals kleine stad aan de Eems, de Gereformeerde Kerken der wereld hebben te danken. Ons moet zij nader zijn dan welke kerk uit een rijk verleden. Toch wordt zij onder ons veel minder genoemd dan het zooveel verder gelegen Genève. Genève is de stad van Calvijn, maar Emden is de stad van Johannes à Lasco. Wat Genève was voor Italië en Frankrijk, was Emden voor Nederland en Engeland. Genève's historie maakt melding van de refuge italien et francais; Emden's eernaam is naast die van moederkerk, ook herberg der verstrooiden. Emden heeft in de dagen van Alva's woede tijden gekend van zeer groot woninggebrek, vanwege den geweligen toevloed van vluchtelingen uit Engeland en de Nederlanden binnen haar poorten. Het gaat wel meer, zooals het ons gaat tegenover deze merkwaardige stad. Verre reizen worden ondernomen om het Wittenberg van Luther en het Genève van Calvijn te bezoeken. Wie denkt er onder ons aan om een reis te maken naar de historische stad Emden, die dicht aan onze noordergrenzen is gelegen? En toch schijnt Emden meer van de schatten aan geestelijke goederen bewaard te hebben uit haar zoo overrijk verleden dan Wittenberg en Genève.

Het was een gelukkige gedachte, een acte van dankbaarheid, dat de reformierte Bund dit jaar wederom zijn vergadering hield in het oude Emden. Deze was de derde maal, dat hij binnen de muren van deze oude „vluchthaven” samenkwam.

De Gereformeerde bond in Duitschland komt voor onze menschen in het gezicht. Wel hoorden sommigen van zijn bestaan, maar veel verder ging de kennis van de meesten onzer niet. Ook dit is veranderd sinds den oorlog en niet alleen kwamen wij nader tot de Gereformeerde Kerk van Hongarije, maar ook veel nader tot dezen gereformeerden kring in Duitschland.

Onder hen, die als verbindingsschakel dienden noemen wij in de eerste plaats Lic. Kolfhaus uit Vlotho.

En reeds wordt er door ons gansche land een actie gevoerd bijzonder ten behoeve van de versterking en instandhouding van wat er nog leeft en zich heerlijk begint te openbaren aan gereformeed leven in het thans zoo geplaaide Duitschland.

Daarom is van het meest actueel belang voor ons tot vermeerdering van onze kennis omtrent dezen bond, zijn geest en zijn streven, dat men hoore of leze van wat verhandeld is geworden op de laatste vergadering van genoemden bond van 16-18 September gehouden te Emden.

Ik houd mij verzekerd, dat door wat in onze bladen daarvan is medegedeeld, Emden is getrokken binnen de sfeer van onze belangstelling; eene belangstelling die zeker ten zeerste zal zijn vermeerderd bij hen, die de „Reformierte Kirchen-Zeitung” lezen. In de laatste nummers van deze periodiek, die gestadig toeneemt in belangrijkheid voor ons, staan betekenisvolle verhandelingen, die de historie van Emden's kerk raken en ons eenige mededeelingen doen van hetgeen op de laatste „tagung” van den Bond is verhandeld. Deze periodiek verdient steeds meer onze sympathie. In-formeerde men op de vergadering van de Presbyterian Alliance te Zürich met belangstelling, vooral van Angelsaksische zijde, naar onze kerken, de lezers van deze „Zeitung” krijgens telkens meer van ons te lezen. Reeds in het nummer van vijf Augustus kwam een artikel voor van Prof. Dr. H. Bouwman over onze kerken onder het hoofd: Die Reformirten Kirche in Nederland.

In het nummer van 26 Augustus lezen wij de „dagorde voor de negentiende hoofd-vergadering van den gereformeerden bond in Duitschland van 16-19 September 1923 te Emden (Oost-Friesland).”

Deze dagorde meldt dingen, die onze belangstelling vragen.

De vóormannen uit de gereformeerde beweging in Duitschland hebben te Emden voordrachten gehouden. Ik noem slechts Prof. D. Karl Barth van Göttingen; Pastor Heilmann van Göttingen; Lic. Hesse van Elberfeldt.

Onder degenen, die een referaat hebben gehouden was, zooals ik als bekend veronderstel, ook Prof. Dr. H. Bouwman van Kampen.

Sinds deze dagorde in Nr 34 van de „Kirchen-Zeitung” is geplaatst, werd de vergadering gehouden in September, en daarna zijn in haar kolommen, naast voor ons zeer interessante mededeelingen omtrent de beteekenis van Emden voor de oudste geschiedenis der Gereformeerde Kerken, ook verschenen de referaten door de mannen zooveel door mij genoemd, gehouden.

In Nr 37 wordt een hartelijk welkom toegeroepen aan de te houden vergadering en schrijft Pastor Lic. Klugkist Hesse van Elberfeldt over Emden's blijvende beteekenis. In datzelfde nummer komt ook een artikel voor van den Moderator der vergadering Prof. D. Karl Müller van Erlangen, getiteld: Waarom zijn en blijven wij gereformeerd. Daarna volgde in de volgende nummers in extenso Prof. Dr. H. Bouwman's beteekenisvol referaat. Met geen minder recht werd in de Nrs 48 en volgende opgenomen de voordracht te Emden gehouden, door Lic. Bauer van Münster over Coccejus en zijn beteekenis voor onzen tijd. Om nog één der voordrachten te noemen deel ik nog mede, dat in de beide eerste nummers van den nieuwen jaargang een begin is gemaakt met den afdruck van Prof. D. Karl Barth's referaat De gereformeerde leer, haar wezen en strekking.

Twee zaken kunnen ons uit dit weinige, dat ik mededeelde, blijken. Eerstens dat de vergadering te Emden gehouden, niet onbelangrijk moet worden geacht voor de herleving en versterking van het gereformeerde leven in Duitschland en verder, dat de Heere daar nog een overblijfsel heeft bewaard, dat ernstig vraagt naar de gereformeerde leer en haar beginselen. Mogen wij dat overblijfsel nog zijn tot een hand en tot een voet, opdat de gereformeerden in Duitschland ook getrouw mogen worden bevonden in de toepassing van de heerlijke gereformeerde waarheid zoewel op het terrein van het kerkelijk leven als op dat van den staat, van de school en van de maatschappij; ja, wyl het Calvinisme een wereldbeschouwing is, dat zij uit de gereformeerde gedachte mogen leven op elk terrein des levens, heel het leven daardoor laten beheerschen en daarvan laten doortrekken. Dankbaar stemt mij te mogen opmerken, dat onze kerken, en evenzeer die uit de graafschap Bentheim en Oost-Friesland (naar wat ik in de „Grensbote” las over deze vergadering) het Schriftwoord op den gereformeerden bond en zijn streven blijken toe te passen; verderf ze niet, want er is een zegen in.

G. KEIZER.

KERKNIEUWS.

GEREFORMEERDE KERKEN.

Beroepen te: Alteveer (bij Hoogeveen): cand. C. W. Keur te Driehergen, Boomburgum: G. van Duinen te Zegwaard, Den Briel en Tinte: cand. C. Mak te Schiedam, Hoinkensand: cand. C. W. Keur te Driehergen, Schoppebeek: cand. C. W. Keur te Driehergen, Wanawerd: G. van Duinen te Zegwaard, Westmaas: cand. J. W. Eggink te Hoogeveen.

Aangenomen naar: Westerlee: cand. K. Holwerda te Marrum (Fr.)

Bedankt voor: Apeldoorn: J. de Waard te Bunschoten-Spakenburg, Eostrum, Engwierum, Tweede Exloermond en Schoorwerzijl: cand. K. Holwerda te Marrum (Fr.), Hantselersdijk: W. van Gelder te Langedag.

Intrede te: Amerongen: G. Veenendaal van Elburg. Tekst 1 Cor. 2:2.

CHR. GEREFORMEERDE KERK.

Tweestal te: Bunschoten: J. D. Barth te Werkendam en J. L. de Vries te Rijnsburg.

Bedankt voor: Harlingen: H. Hoogenboom te Vlaardingen.

GEREFORMEERDE GEMEENTEN.

Beroepen te: Meliakerke: A. de Bloss te Vlaardingen, Sliedrecht: J. Overduin te Gouda.

Aangenomen naar: Krabbendijke: M. Hofman te Rijssen.

Bedankt voor: Goes: M. Hofman te Rijssen, Werkendam: A. de Bois te Vlaardingen.

Onder de betere fabriekaten behoort HET HOFBERG-ORGEL - door zijn hooge muzikale eigenschappen tot den eersten rang. Firma A. DE ZEEUW (N. G. Klijn) - Rosestraat 42a - Rotterdam -